

Netopirji Krajinskega parka Lahinja, vključno z rezultati popisa akcije "BioJuriš" – Krajinski park Lahinja 2022

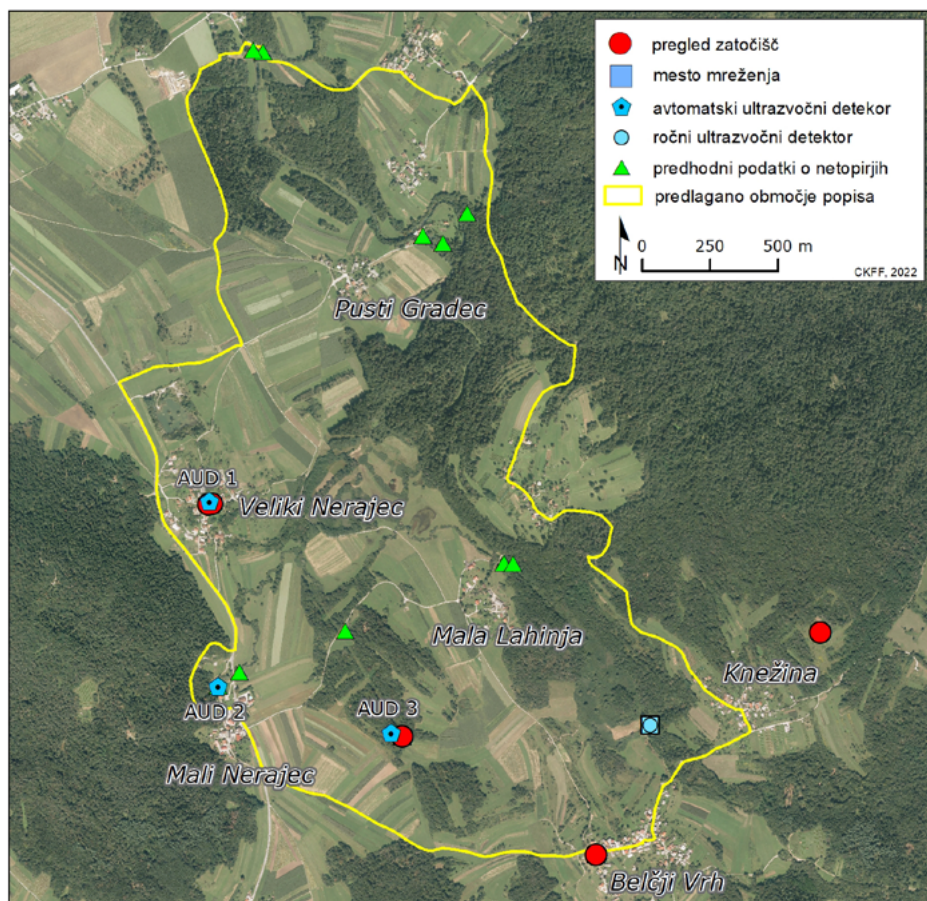
Primož Presetnik, Eva Pavlovič, Samo Grgurevič

Prvi nam znan podatek o netopirjih v Krajinskem parku Lahinja (KPL) navajajo Dražumerič in sod. (1992), ki poročajo, da v jami Džud živijo mali podkovnjaki (*Rhinolophus hipposideros*). Teh pri kasnejših pregledih (11. 3. 2011, 7. 12. 2017, 7. 6. 2018) nismo več videli, tako da po prvem dolgo ni bilo nikakršnega podatka o netopirjih v KPL, čeprav je bil denimo leta 2001 v ne zelo oddaljenem Semiču Raziskovalni tabor študentov biologije - RTŠB (Presetnik 2002), kjer pa smo se strogo držali severnega dela Bele krajine. Centralni del je prišel na vrsto šele leto kasneje, ko smo pregledali tudi bližnjo cerkev v Belčjem Vrhu, kjer pa smo našli le malo netopirskega gvana srednje velikosti (Kryštufek in sod. 2003). Po nekem čudnem naključju smo leta 2008 med RTŠB v Starem trgu ob Kolpi (Presetnik 2015) pregledali tudi obe jami v okolici Pustega Gradca, kjer nismo našli nič netopirskega, hkrati pa so nas prijazni domačini opozorili na vejicatega netopirja (*Myotis emarginatus*), visečega na hiši št. 10. Tam smo ga iskali tudi leta 2015, vendar ga ni bilo, smo pa našli na dvorišču sploščenega belorobega netopirja (*Pipistrellus kuhlii*).

Sploh pa je bilo leto 2015 prelomno v poznavanju netopirjev KPL. Najprej se je Aja Zamolo 3. 5. ustavila pri izviru Nerajčice in ob pivu pred začetkom "postterenske" prvomajske depresije našla truplo velikouhega netopirja (*M. bechsteini*). V Dragatušu je nekaj mesecev zatem potekal RTŠB (Gojznikar 2015, Presetnik 2018), kjer smo se posebej posvetili pregledovanju čim bližjih predelov Bele krajine. Takrat smo nevede opravili dve zelo uspešni mreženji tudi znotraj KPL. Najprej smo 20. 7. postavili mreže okoli izvira potoka Nerajčica, poznanega tudi kot Okno, 28. 7. pa smo mreže dvignili še nad reko Lahinjo pri mostu SV od naselja Mala Lahinja. Ulov je bil bogat in tudi delo z ultrazvočnimi detektorji je prispevalo, da smo na prvem mestu našli osem, na drugem pa sedem vrst netopirjev (Tabela 2). Skupaj z nekaj ostalimi najdišči smo tako na tem taboru znotraj KPL našli 12 vrst netopirjev, na območju pa je bilo tedaj znanih 13 vrst netopirjev (Tabela 2), med drugim tudi pri nas redko najden Brandtov netopir (*M. brandtii*) (Presetnik in sod. 2021). Leta 2021 se je prav tako v Dragatušu odvijal Dijaški biološki tabor, med katerim so ponovno raziskovali pri Oknu (Majcen & Klemenčič 2021).

Vse te predhodne raziskave so povzročile celo serijo pritoževanj in samopomilovanj prvega avtorja, ali je bilo res treba izbrati takšno območje za "BioJuriš" (Slika 28) in celo groženj, da ne bo prišel, ker je že vse znano. Ker pa ima Bela krajina v njegovem srcu posebno mesto in ko se mu je malo dvignila morala, je le pogledal podatke in našel nekaj vrst, ki bi se jih lahko še nadejali. Predvsem pa ga je prevzela morebitna prisotnost usnjebradih uhatih netopirjev (*Plecotus macrobullaris*), saj je prav njihovo gvano domnevno opazoval pred leti v cerkvi v Belčjem Vrhu.

Tako smo se le zbrali štirje in pol netopirci (poleg avtorjev še Dren, malo pa je sodelovala še Aja) in se 27. 5. 2022 prikazali v KPL. Kar takoj smo na podstrehi informacijskega centra v Velikem Nerajcu našli srednje veliko gvano netopirjev (skoraj bi ga lahko proglasili za gvano uhatih netopirjev). V najbližji hiši (št. 11) smo na podstrehi videli prvega netopirja – malega podkovnjaka. V kleti sosednje stavbe ni bilo sledov netopirjev, čeprav smo jo kasneje v večeru podrobno preverili. Nato smo preiskali še obljubljeni najdišče v cerkvi sv. Helene v Belčjem Vrhu, kjer pa smo ponovno našli le malo srednje velikih, pa tudi malo malih “netopirščakov”. V luknji za vrvi zvonov (Slika 29a) smo našli čepečega samca belorobega netopirja, kar je nenavadno, saj živali te vrste skoraj ne opazimo v cerkvenih stavbah. Sosed, sicer izprašan lovski čuvaj, nam je, poleg tega, da je mesec dni nazaj na svojem travniku tik pod hišo videl sedem šakalov, povedal, da je v preteklem letu na preži pri vasi Knežina imel v razpoki enega netopirja. Seveda smo pregledali tudi to zatočišče, vendar netopirja žal ni bilo doma.

SLIKA 28. Mesta raziskav netopirjev med akcijo “BioJuriš” – Krajski park Lahinja 2022.

TABELA 2. Seznam vseh vrst netopirjev, najdenih v Krajinskem parku Lahinja.

(AUD – za vse rezultate avtomatskega ultrazvočnega detektorja glej tabelo 2, cBV – cerkev v Belčjem Vrhu, JD – jama Džud (kat. št. 3341), iN – izvir Nerajčice, iL – izvir in zajezitev Lahinje, LML – Lahinja pri mostu SV od naselja Mala Lahinja, hML – opuščena hiša Mala Lahinja 11, hPG – hiša Pusti Gradec 10, hVN – hiša Veliki Nerajec 11, / – poročilo o zgolj izboru vrst)

ŠT.	VRSTA	PODATKI PRED 2015	RTŠB 2015	DBT DRAGATUŠ 2021 (Majcen & Klemenčič 2021)	BIOJURIŠ 2022 (glej še Tabela 3)
1	MALI PODKOVNJAK (<i>Rhinolophus hipposideros</i>)	+ (JD)	+ (hML)	/	+ (hVN, AUD)
2	VELIKI PODKOVNJAK (<i>R. ferrumequinum</i>)	-	+ (LML)	/	+ (iL, AUD)
3	NAVADNI NETOPIR (<i>Myotis myotis</i>)	-	+ (iN)	/	-
4	VELIKOUHI NETOPIR (<i>M. bechsteini</i>)	+ (iN)	+ (iN)	/	-
5	VEJICATI NETOPIR (<i>M. emarginatus</i>)	+ (hPG)	-	+ (iN)	-
6	BRANDTOV NETOPIR (<i>M. brandtii</i>)	-	+ (iN)	/	-
7	BRKATI/BRKONOSI NETOPIR (<i>M. mystacinus/davidii</i>)	-	+ (iN)	/	-
8	OBVODNI NETOPIR (<i>M. daubentonii</i>)	-	+ (LML)	/	-
9	NAVADNI MRAČNIK (<i>Nyctalus noctula</i>)	-	-	/	+ (iL, AUD)
10	GOZDNI MRAČNIK (<i>N. leisleri</i>)	-	+ (iN, LML)	/	+ (iL, AUD)
11	DROBNI NETOPIR (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	-	+ (iN, LML)	/	+ (iL, AUD)
12	BELOROBI NETOPIR (<i>P. kuhlii</i>)	-	+ (iN, LML, hPG)	+ (iN)	+ (cBV, iL, AUD)
13	POZNI NETOPIR (<i>Eptesicus serotinus</i>)	-	+ (LML)	/	+ (iL, AUD)
14	USNJEBRADI UHATI NETOPIR (<i>Plecotus macrobullaris</i>)	-	-	/	+ (iL)
15	ŠIROKOUHI NETOPIR (<i>Barbastella barbastellus</i>)	-	+ (iN, LML)	/	+ (AUD)
	SKUPAJ NAJMANJ	3	12	/	11

Nato smo si ogledali še izvire Lahinje in sklenili, da bomo, kljub za mreženje ne najugodnejši legi, vseeno raje postavili mreže tu, kot pa da bi ponavljali mreženje na katerem od predhodno znanih mest. Na hitro smo še skočili v vhodno dvorano Džuda, kjer smo našli kupček gvana, ki ga je tam najverjetneje pustil veliki podkovernjak (*R. ferrumequinum*). Globlje v jamo nismo rinili, ker se je že bližal večer, poleg tega pa smo iz notranjosti slišali skupino za speleobiološke raziskave. Ti so nam kasneje zaupali, da v jami niso videli netopirjev. Na tri mesta (Slika 28) smo nastavili še avtomatske ultrazvočne detektorje (AUD), potem pa se je polovica ekipe odpravila postavljat mreže, polovica pa je šla zaplenit večerjo za vso skupino.

Mreženje je bilo kar malo "počasno", saj so netopirji začeli letati šele po deveti uri, čeprav je bil sončni zahod že pol ure prej, največja aktivnost pa se je končala že 20 minut po deveti, ko je potegnil prvi veter. Vendar smo imeli srečo, saj ni deževalo, čeprav se je na severu preteče bliskalo. Vseeno smo pri izvihu Lahinje ulovili pet netopirjev štirih vrst in z ročnimi detektorji potrdili še najmanj štiri druge vrste, od katerih nam manjšega netopirja iz rodu navadnih netopirjev (*Myotis* sp.) ni uspelo določiti do vrste. Ulovil se je tudi željeni usnjebradi uhati netopir (Slika 29b). USPEH!

Tudi AUD-ji so prispevali svoj delež, ki nam je omogočil, da smo določili dodatne vrste in to na mestih, ki jih sicer ne bi mogli preveriti (Tabela 3). Med drugim smo tako čisto na začetku večera pred jamo Džud posneli velikega podkovnjaka, kako se je spreletaval

TABELA 3. Primerjava vrstne sestave in števila mimoletov (posnetkov) netopirjev z avtomatičnimi ultrazvočnimi detektorji na treh mestih ponoči 27. 5. 2022, s pričetkom ob sončnem zahodu (20:36), hkratno snemanje pa se je končalo ob 24:00.

VRSTA OZ. TAKSON NETOPIRJEV	OKOLICA INFOCENTRA V VELIKEM NERAJCU (AUD 1)	GOZDNI ROB PRI IZVIRU POTOKA NERAJČICA (OKNO) (AUD 2)	GOZDNI ROB PRI VHODU V JAMO DŽUD (AUD 3)
MINIMALNO ŠT. VRST NETOPIRJEV	5	8	5
ŠTEVILO POSNETIH MIMOLETOV	136	540	25
MALI PODKOVNJAK (<i>Rhinolophus hipposideros</i>)	-	-	6
JUŽNI/MALI PODKOVNJAK (<i>R. euryale/hipposideros</i>)	1	-	4
VELIKI PODKOVNJAK (<i>R. ferrumequinum</i>)	-	1	10
MALA VRSTA RODA NAVADNIH NETOPIRJEV (<i>Myotis</i> sp. - mali)	-	43 (najmanj 2 različni vrsti)	2
VRSTA RODU NAVADNIH NETOPIRJEV (<i>Myotis</i> sp.)	-	139	-
NAVADNI MRAČNIK (<i>N. noctula</i>)	7	8	-
GOZDNI MRAČNIK (<i>N. leisleri</i>)	19	3	1
VRSTA IZ RODOV <i>Nyctalus/Vespertilio/Eptesicus</i>	16	42	-
DROBNI NETOPIR (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	51	222	-
BELOROBI NETOPIR (<i>P. kuhlii</i>)	1	23	-
BELOROBI/NATHUSIJEV NETOPIR (<i>P. kuhlii/nathusii</i>)	39	57	-
POZNI NETOPIR (<i>Eptesicus serotinus</i>)	-	1	-
ŠIROKOUHI NETOPIR (<i>Barbastella barbastellus</i>)	-	-	1
VRSTA IZ DRUŽINE <i>Vespertilionidae</i>	2	1	1

sem in tja. Očitno je bil v jami tudi čez dan, le da se je skrival v kakšnem dimniku, kjer ga nismo opazili. Pričakovano je bilo ob izviru Nerajčice posnetih največ mimoletov netopirjev (Tabela 3), pa tudi zabeleženih največ vrst, pri čemer je bila največja aktivnost drobnih netopirjev (*P. pygmaeus*).

Sedaj je za Krajinski park Lahinja znanih 15 vrst netopirjev (Tabela 2), prisotnost dodatnih pa je še vedno pričakovana ...

SLIKA 29. a) Samec belorobega netopirja (*Pipistrellus kuhlii*) v luknji za vrvi zvonov na cerkvi v Belčjem Vrhu (foto: Dren Dolničar), b) samec usnjebradega uhatega netopirja (*Plecotus macrobullaris*), vmrežen pri izviru in zajezitvi Lahinje (foto: Primož Presetnik).

VIRI

CKFF: http://www.biportal.si/projekti_podatki.php

Dražumerič M., Hudoklin A., Ivanovič M. (1992): Krajinski park Lahinja. Zbirka vodnikov kulturni in naravni spomeniki Slovenije 181. Obzorja, Maribor. 34 str.

Gojznikar J. (2015): Raziskovalni tabor študentov biologije Dragatuš 2015. Glej, netopir! 12(1): 43–45.

Majcen A., Klemenčič L. (2021): Dijaški biološki tabor Dragatuš 2021. Glej, netopir! 18(1): 46–49.

Kryštufek B., Presetnik P., Šalamun A. (2003): Strokovne osnove za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Netopirji (Chiroptera). Končno poročilo. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. 322 str., digitalne priloge. [Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana].

Presetnik P. (2002): Poročilo o delovanju skupine za netopirje. V: Gergeli A. (ur.), Raziskovalni tabor študentov biologije Semič 2001, str. 48–50, *Zveza za tehnično kulturo Slovenije*, Ljubljana.

Presetnik P. (2015): Poročilo skupine za netopirje. V: Sivec N. (ur.), Raziskovalni tabor študentov biologije Stari trg ob Kolpi 2008, str. 78–82, Društvo študentov biologije, Ljubljana.

Presetnik P. (2018): Poročilo o delu skupine za netopirje in občasno ostale sesalce. V: Presetnik P. (ur.), Raziskovalni tabor študentov biologije Dragatuš 2015, str. 93–96. Društvo študentov biologije, Ljubljana.

Presetnik P., Zidar S., Gojznikar J., Grgurevič S., Knapič T., Likozar L., Meyer-Cords T., Pavlovič E., Podgorelec M., Zgarnjster M., Zamolo A. (2021): A review of *Myotis brandtii* and *Myotis alcaethoe* records in Slovenia. *Hypsugo* 6(1): 28–43.

SHS: <http://bioblitzslovenija.weebly.com/bioblitz-slovenija.html>